

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Generalibus Principiis Amoris Et Morum - Prolegomena septem,
Librosque undecim complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Caput LVI. Tertia ratio: quia quisquis agit, quod sibi, spectatis hinc inde
argumentis, probabiliùs apparet illicitum, sive contra legem æternam,
peccat formaliter contra eam, sicut & contra ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73187](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73187)

rum. Eiusmodi verò iudicium ad id vehementer inducit voluntatem. Et ideo nullus Prælarus boni consuleret sua præcepta sic tractari à subditis, nullus dominus à servis, nullus pater à filiis. Et idem est pariformiter de legibus aliarum virtutum.

677 4°. iudicium imprudens non ideo tale est, quia caret omni motivo (cùm impossibile sit iudicium carens omni motivo) sed quia caret iusto motivo. Sed homo non habet iustum motivum iudicandi operationem esse honestam, quando habet & cognoscit se habere majus & fortius motivum iudicandi eam inhonestam. Quia non est comparative iustum, quod non solum non habet pondus æquale, sed adeò deficit ab æqualitate, ut à motivo contratio superetur, & longè superetur. Nec tunc iustum est secundum illud iudicare: quia iustum non est ferre iudicium, non secundum, sed contra causam meritum, & (ut Fagnanus ait n. 270.) iustum non est formare conscientiam contra conscientiam, & opinari, non secundum apparentiam rei, & fingere verum, sive ferre de veritate sententiam ex nostro arbitrio.

678 Harum rationum vi convictus Martinus de Esparza, doctissimus è Soc. Theologus, unusque è Probabilitatum Principibus, in Appendice ad q. de licito usu probabili a. 112. 123. 124. 151. & 152. ingenue tandem fatetur, illicitum esse usum opinionis minus probabilis de licito, dum opinio de illicito apparet manifestè probabilior. Quod est fateri illicitum esse usum opinionis de licito simpliciter minus probabilis. Quia opinio de licito non censetur simpliciter minus probabilis, dum dubium est, incertumque sitne, an non sit talis. Ut enim sapienter observat Abbas Gradius cap. 15. dum simpliciter quaerit de viribus opinionis minus probabilis, quaestio est de minus probabili, quæ certò sit talis, non de ea, de qua dubium incertumque est, an sit talis. Quia ea vis cuique rei demum tribuenda est, quæ ei rei convenit, quam certò constat esse talem; indeque regula de ea statuenda est, inde iudicium proferendum.

679 Dixi, doctissimum illum Theologum, superiorum rationum vi convictum, in illam ivisse confessionem. Vidit enim licitè à quoquam fieri non posse, nisi quod prudenter & rationabiliter iudicatum esse. Vidit proinde, nullam esse locum ubi licito opinionis minus probabilis, si nulla sit libertas, seu facultas in favorem ipsius opinandi (ut loquitur a. 140.) seu prudens & rationale iudicium ferendi.

680 Neque verò ad licitum usum opinionis minus probabilis de licito, sufficit prudens & rationale iudicium de ipsius probabilitate, sed necessarium est iudicium de ipsius veritate. Tum quia ad licitè operandum requiritur iudicium de licito vel certò verum, vel quod prudenter existimeretur tale. Cùm jubeamur veritatem in omnibus pro posse quaerere. Tum quia iudicium de probabilitate honestatis non

Tom. I.

tollit dubitationem, vel plusquam dubitationem, id est prudentem opinionem de inhonestate. Quisquis enim iudicat inhonestatem æquè probabilem esse quam honestatem, de utraque dubius est. Quisquis verò iudicat honestatem minus probabilem esse, quam inhonestatem, plusquam dubius est de honestate: utpote quam iudicat magis falsissimilem (id est falso proximior) quam verissimilem, id est magis apparenter falsam, quam veram. Cùm igitur ab actione abstinere debeat, dum de ipsius dubitat honestate; à fortiori dum de ea plusquam dubitat, sive dum eam iudicat magis falsissimilem, quam verissimilem.

CAPUT LVI.

Tertia ratio: quia quisquis agit, quod sibi, spei clavis hinc inde argumentis, probabilius apparet illicitum, sive contra legem æternam, peccat formaliter contra eam, sicut & contra obedientiam, iustitiam, aliasque respectivè virtutes morales, ac theologicas.

Quòd peccet formaliter contra legem æternam, ratio est quia eam contemnit, minoris eam faciendo quam pecuniam (cùm tamen eam diligere debeat super aurum & topazion) quisquis enim minus curat legem æternam servare, quam pecuniam, minoris eam facit quam pecuniam. Minoris verò facit servare legem æternam quam pecuniam, qui tanto se exponit periculo violandi legem æternam, quanto se non exponeret amittendi pecuniam. Atqui nemo sapiens pecuniam exponit periculo, in quo probabilius videt se eam amissurum, si periculum illud vitare queat, nec spes, æquè vel magis probabilis affulgeat compenlandi jacturam per acquisitionem rei majoris, vel saltem æqualis æstimationis.

2°. quòd peccet formaliter contra obedientiam Deo debitam, demonstratur, quia homo subjectus est Deo, sicut filius patri, servus domino, subditus Regi. Quam ergo obedientiam filius debet patri, servus domino, subditus Regi, homo debet Deo. Atqui peccarent formaliter filius, servus, subditus, contra obedientiam debitam patri, domino, Regi, si voluntariè facerent id quod probabilius crederent esse quam non esse contra mandatum patris, domini, Regis. Nullus quippe sapiens negare potest, quòd jure optimo conquereretur Rex de subdito tamquam formali violatore mandati sui, si id faceret, quòd à testibus majori fide dignis audivisset à Rege esse prohibitum. Neque se satis excusaret, dicendo, se hoc quidem audivisse à testibus majori fide dignis, sed contrarium audivisse ab aliis fide dignis, licet non tam dignis. Siquidem jure Rex opponeret, ipsum abstinere debuisse, donec certior factus esset de veritate, ne in periculum se conjiceret mandato suo contraveniendi.

3°. quòd peccet formaliter contra iusti-

Ooooo 2

nam, ratio demonstrativa est, quia quisquis causam hominis cause Dei anteponit, causam Dei cognoscens esse potiorē, certissime peccat formaliter contra iustitię legem. Hoc autem facit, quisquis in praxi, sciens & volens eligit opinionem minus probabilem, quę stat pro hominis libertate, prę alia, quę stat pro Deo, seu Dei lege, quam probabiliorem esse cognoscit. Cū duarum partium ea causa potior esse cognoscatur, quę cognoscitur pro se habere opinionem probabiliorem.

4°. quod proportionatē formaliter peccat contra alias respectivē virtutes morales, pari ratione demonstratur, quia in eas injuriosus est, qui potiorē, quia probabiliorem, esse cognoscens causam obligationis earum, ei voluntariē pręfert causam minus probabilem humanę libertatis, vel concupiscentię, adversus obligationem illam contendens.

Et quis (amabo!) finis divinę legis obligantis ad exercitium virtutum illarum, nisi per illud perducere homines ad cęlestem beatitudinem? Quis digito non tangit, practicam electionem opinionis illius minus probabilis a fine illo abducere, abducendo homines a vita secundum virtutes illas ducenda, cupiditati-que potius quā virtutibus illis favendo, cum probabiliore periculo peccandi contra leges earum, ab exercitioque probabilitus pręcepto earamdem virtutum declinandi vitia in contraria? Videre hoc quisque potest in tot opinionibus, a Summis Pontificibus damnatis, quę homines sub probabilitatis specie, a virtutum illarum obligatione liberando in vitia contraria nata erant deducere, eoque titulo fuerunt damnatę, tamquam scandalosę & perniciosę.

5°. denique contra virtutes theologicas formaliter peccat eum qui voluntariē agit contra earum obligationem, sequendo opinionem minus probabilem, contra oppositam probabiliorem, cognitam ut talem, inde patet, quod haud dubie formaliter peccasset contra pręceptum fidei, spei, & charitatis, quę propositiones istas: *Homo nullo unquam vite tempore invenitur elicere actum fidei, spei & charitatis, ex vi pręceptorum divinarum, ad eas virtutes pertinentium. Hinc (finem ultimum) homo non tenetur amare, neque in principio, neque in decursu vite sue moralis: ante earum damnationem probabiles existimans (prout existimant earum Authores, qui publicis in disputationibus eas propugnant, vel typis vulgarent) practicę secutus fuisset, contra agnitas probabiles in contrarium. Alias potuissent absque formali peccato, aternęque salutis dispendio, vitam longissimam agere, ac deinde ad aternam beatitudinem pervenire, qui ne semel quidem in Deum credidissent, nec ipsum amassent. Et cui dubium esse potest, formaliter peccaturum contra primum diligendi Deum ex toto corde mandatum, qui faceret, quod probabilius crederet esse, quā non esse mortale peccatum? Cū haud dubie*

formaliter peccet contra mandatum illud, qui voluntariē amicitiam contrahit cum capitali Dei hoste, probabilius cognito ut tali, peccato utique mortali; hoc autem reipsa facit, qui sciens & volens amplectitur id quod probabilius credit esse, quā non esse peccatum mortale.

Nec rationes hactenus deductę enervantur 682 dicendo 1°. eum qui in praxi sequitur probabilem opinionem de licito, contra agnitam probabiliorem de illicito, peccare materialiter, sed non formaliter. Quia Deus hoc ad peccatum non imputat: cū permittat sequi opinionem quamcumque verē probabilem de licito. 2°. rationes quidem nostras efficaces esse, sistendo in principiis directis, sed posse certam de licito conscientiam formari ex principiis reflexis. 3°. etiam sistendo in principiis directis, conscientiam formari posse secundum opinionem minus probabilem de licito, contra agnitam probabiliorem de illicito: utpote quę, ob sui incertitudinem, inevidentiamque, haud necessitat ad sui assensum, sed intellectum relinquit liberum ad sui assensum vel dissensum. Dicit enim S. Thomas 1. 2. q. 17. a. 4. quod sunt quedam apprehensa, quę non convincunt intellectum... Et in talibus assensus ipse vel dissensus est in nostra potestate, & sub imperio cadit. Sed contra primum, quęro ubi, quando, & quibus suam illam permissionem declaraverit Deus? Certē non in Scriptura sacra, nec in Traditione, prout constat ex supra dictis: in nullo proinde ex duobus fontibus omnis salutaris doctrinę de fide & moribus: cū Scriptura & Traditio fons sit omnis salutaris veritatis, & morum disciplina, prout Tridentinum definit sess. 4. inde proinde petendę sint fidei & morum regulę. Deinde arguo sic: quisquis peccatum materiale sciens & volens committit, peccat formaliter. Quisquis verō in praxi sequitur opinionem minus probabilem de licito, contra agnitam probabiliorem de illicito, peccatum (prout Adversariis vocare placet) materiale sciens & volens committit. Ergo formaliter peccat. Ut enim peccatum materiale, sit etiam formale, nihil aliud necessarium est, nisi ut sit voluntarium & liberum. Ut autem voluntarium sit & liberum, duo solum necessaria sunt, nimirum cognitio intellectus, & consensus voluntatis. Atqui in casu nostro non deest voluntatis consensus, utpote id facere liberę voluntatis, quod intellectus cognoscit probabilius esse, quā non esse peccatum. Nec deest cognitio intellectus. Neque enim ad formale peccatum necessaria est certa cognitio malitię actus (aliis non darentur peccata ignorantia, nec formaliter peccaret, qui contra legem aternam ageret cum conscientia verę ac proprię dubia, dubio non deposito) sufficit ergo quod agens probabiliter, & a fortiori quod probabilius eam, vel periculum illius cognoscat. Iustē enim culpatur homo, qui vitium habens debilem, visā obscurę fossā (licet absque cet-

ta illius cognitione) incedere vult, cum obscure cognito periculo precipitandi se in fossam, per viam ab eo periculo non tutam, cum per tutam incedere posset; quippe tunc ipsi merito imputatur quod in fossam precipitauerat. Ergo similiter, &c.

Contra secundum satis disputatum est in superioribus.

- 683 Contra tertium, dico quod licet opinio probabilior, non necessitet intellectum ad sui assensum quoad exercitium, imò, in sensu diuiso, nec quoad speciem; sed ei in sensu diuiso intellectus ex imperio voluntatis dissentire possit; necessitat tamen ad sui assensum quoad speciem, in sensu composito suæ probabilioritatis, cognita ut talis, ita ut intellectus ei, cognita ut probabiliori, in sensu composito istius cognitionis dissentire nequeat, nec voluntas ipsum magis inclinat ad assentiendum opinioni minus probabili, cognita ut tali, quam statim inclinari possit in partem in qua pondus est minus. Hoc enim sensu Philosophus & S. Thomas, aiunt, opinari non esse nobis usquequaque liberum. In loco verò objecto S. Thomas solum vult, in iis quæ intellectum non conuincunt, eatenus esse in potestate nostra assentire, vel dissentire, quatenus intellectus, ex voluntatis imperio, distrahi potest à consideratione rationum probabiliorum, quæ faciunt pro una parte contradictionis, sicque applicari ad considerandas rationes, quæ faciunt pro opposita parte, ut hæc pars, quæ prius apparebat minus probabilis, vel falsa, iam probabilior appareat & vera; & illa quæ prius apparebat probabilior & vera, iam appareat minus probabilis, & falsa; eique ut tali iam dissentiat, cui prius ut probabiliori assentiebatur, & contra. Affectus namque & inclinatio voluntatis erga unam partem, in tantum facit ut fundamenta ipsius nobis appareant fortiora, probabilioraque, in quantum facit ut intellectus magis ponderet fundamenta istius quam oppositæ partis, excogitetque novas & novas rationes in favorem ipsius, avertaturque ab excogitandis novis rationibus pro parte opposita, nec nisi leviter
- 684 inspiciat fundamenta ipsius. Quo fit, ut pro vario voluntatis affectu, homo de rebus iisdem plerumque iudicet longè aliter, quam alias iudicaret, quodque iis opinionibus facile adhereret, in quas noster inclinatur affectus, v. g. Advocatus opinioni quæ suo fauet clienti, quem (ob pingue stipendium inde speratum) defendendum suscepit. Idem est de Thomista, vel Scotista, respectivè ad opiniones S. Thomæ, vel Scoti, quem sibi magistrum elegit, &c. Inde etiam fit quod Hispanicus facile credat vera esse nova Hispanis inventa, quæ Gallus credit esse falsa, & contra: Non quod ex sola affectuum diversitate proveniat diversitas ista iudiciorum, sed quod pro varia voluntatis affectione, intellectus variè applicetur ad considerationem motivorum, magisque applicetur ad considerandum moti-

va illius partis, cui voluntas magis afficitur, negligendo, vel nonnisi leviter considerando motiva alterius partis. Non mirum proinde quod motiva illius partis, cui voluntas magis afficitur, hoc pacto urgentiora, probabilioraque videantur. Hinc denique fit, quod dum voluntas, vel passionis, vel affectionis inordinatæ præstigiis deluditur, intellectus magis applicetur ad iudicandum secundum motivum, quod passio vel inordinata affectio suggerit, quam secundum motivum, quod suggerit ratio superior. Consideratio namque rationis superioris impeditur per passionem, inordinatamque affectionem. Unde Seneca: *perit omne iudicium, cum res transferri in affectum.* Quia affectus obscurat intellectum, ne rectè iudicet.

Verumtamen iudicium illud, formatum secundum affectum, propensionemque voluntatis, non secundum momenta rationis, absque passione, affectuque præoccupante considerata, nec prudens est, nec probabile, ut sequitur ex ipsamet definitione iudicii, seu opinionis probabilis, quam tradit Terentius de Reg. mor. q. 1. n. 7. ubi ad eam requirit, ut nitatur *motivo gravi ac magno, scilicet valide attrahente ad assensum ab homine peruo & probo irreprehensibiliter impetrandum. Et quidem magnitudo huius motivi sumi debet* (inquit) *solum absolute, quatenus vehementer impellit secundum se, sed etiam relative ad omnia in contrarium allata, adeo ut etiam in contradictione illorum, vehementer alliciat ad assensum, idque præcisè vi suæ magnitudinis, iam absolute, quam comparativa; & non ex affectu ac propensione eius, cui proponitur.* Magnitudo proinde efficacique huius motivi considerari debet antecedenter ad imperium, omnemque affectionem voluntatis, juxta allatum Senecæ effatum, *perit omne iudicium, cum res transferri in affectum.* Enimverò si, antecedenter ad imperium affectionemque voluntatis, motivum opinionis de illicito appareat longè magis & urgentius motivo opinionis de licito, actio irreprehensibiliter & prudenter non iudicatur licita. Neque enim prudens & irreprehensibile est iudicium, quod non est iustum; nec est iustum iudicium, secundum affectum voluntatis, non secundum merita rationis formatum. Est enim iudicium hominis non tam veritatem, quam libertatem, commoditatemque querentis, sibi que voluntariè oculos claudens, ne videat malum. Est denique iudicium hominis nolentis intelligere ut bene agat. Et infra cap. 57. & 61. ostendemus, nullam aliam in eiusmodi iudicio prudentiam esse, nisi carnis, quæ inimica est Deo.

Objiciunt 2°. Intellectus sic se habet ad verum, sicut voluntas ad bonum. Sed voluntas sic se habet ad bonum, ut è duobus apparenter bonis, utrumlibet amplecti possit, etiam minus apparens. Similiter ergo intellectus sic se habet ad verum, ut è duobus apparenter veris, utrumlibet amplecti possit, e-

tiam minùs apparenter, minùsque probabili-
ter tale.

687 Respondeo 1°. negando majorem, quia voluntas in ordine ad bonum quodcumque finitum, omnimodam habet libertatem, quoad exercitium & speciem. Non sic intellectus in ordine ad verum quodcumque finitum. Quia non potest assentiri vero evidenter proposito.

688 Respondeo 2°. distinguendo majorem: intellectus se habet ad verum sicut voluntas ad bonum, hoc sensu, quòd intellectus assentiri non possit nisi vero, sicut voluntas amare non potest nisi bonum. Concedo: hoc sensu, quòd intellectus eligere possit utrumlibet ex duobus veris oppositis inæqualibus, sicut voluntas eligere potest utrumlibet ex duobus bonis oppositis inæqualibus, nego suppositum. Quia verum non opponitur vero, sicut bonum opponitur bono, v. g. honestum delectabili. Et hinc manifesta est disparitas inter intellectum & voluntatem, quòd hæc inveniat objectum suum formale, nempe bonitatem, in utroque ex duobus extremis oppositis; intellectus verò non invenit objectum suum formale in utroque ex duobus extremis contradictoriè oppositis; imò evidenter cognoscit ex duobus contradictoriis alterum esse falsum. Et ideo ubi utrumque apparet inæqualiter probabile, assentiri non potest ei quod cognoscit esse probabilius falsum, quàm verum. Ubi verò utrumque apparet æquè probabile, unum non magis proponitur ut verum, quàm alterum. Et ideo neutri præstare potest assensum. Confer quæ dixi n. 201. 202. 203. & 204.

689 Objiciunt 3°. Hæretici ex voluntatis imperio benè adhaerent erroribus suis contra agnitam veritatem. Ergo intellectus ex voluntatis imperio assentiri potest opinioni minùs probabili contra probabiliorem, agnitam ut talem.

Respondeo, hæreticos erroribus suis non adherere contra agnitam veritatem, in sensu composito istius agnitionis; sed in sensu diviso, proveniente ex malitia sive superbia, inordinataque affectione ipsorum, quâ ab evidentia credibilitatis mysteriorum fidei nostræ, auditum & considerationem voluntariè avertunt, ut non attendant nisi erroribus suis, sicque voluntariè cæcutiunt in aperto sole, quia ei claudunt fenestram cordis sui, id est mentis oculos evidenter credibili claudunt veritati, & aperiunt errori, sicque verificatur in ipsis oraculum Sapientis: *Excavavit eos malitia ipsorum, Sap. 2.* Et istud Apostoli 2. Cor. 4. *Deus hujus sæculi excavavit mentes infidelium, ut non fulgeat in eis illuminatio Evangelii gloriae Christi.* Unde nullus hæreticus, pertinaciter adhaerens sectæ suæ, interrogatus, cur ei potius adhaereat, quàm fidei Catholicæ: Respondet se cognoscere Catholicam evidenter credibilem, probabilioremque, sectamque suam minùs verisimilem; sed omnes hæretici pertinaces respondent, ideo se amplecti nolle

Catholicam fidem, quia ipsis apparet falsa; sua verò dogmata ipsis apparent omnino certa. Non ideo tamen exculantur. Quòd enim non videant evidentem credibilitatem fidei nostræ, manifestamque probabilitatem ipsius supra omnes sectas, provenit ex malitia ipsorum, quâ, ut dixi, voluntariè oculos claudunt, ne videant lucem, noluntque intelligere, quænam sit vera Religio, dum nolunt applicare mentem ad sincerè examinanda motiva credibilitatis fidei veræ.

Instabis: si intellectus ex imperio voluntatis assentiri non posset opinioni minùs probabili, cognitæ ut tali, plurima sequerentur à veritate aliena. 1°. infideles credere non posse oppositum fidei nostræ, sibi sufficienter propositæ. 2°. fideles, sufficienter instructos, labi non posse in hæresim. 3°. actum fidei non esse liberum, saltem quoad speciem (cujus oppositum docet S. Thomas 2. 2. q. 2. a. 9. & 10. dicit enim, fidem esse liberam quoad usum, & quoad assensum, in eoque differre à scientia, quæ libera est quoad usum, non quoad assensum) neque enim credi posset oppositum ejus quod apparet magis credibile. 4°. nullum dari judicium temerarium; judicium enim semper esset de eo quod apparet probabilius. 5°. subdito obedire non posse, nec debere Superiori aliquid præcipienti, quod subdito videtur probabilius illicitum. Quia credere non posset licitum esse quod præcipitur.

Respondeo, nihil eorum sequi. Non primum: quamvis enim infideles in sensu composito sufficientis propositionis mysteriorum fidei nostræ, credere non possint oppositum; possunt in sensu diviso, qui ideo est in potestate ipsorum, quia in potestate ipsorum est, voluntariè avertere oculos mentis suæ à consideratione evidentis credibilitatis fidei nostræ, ut non attendant nisi erroribus suis. Fateor proinde, quòd, dum, inter disputandum cum Catholicis, sic eorum convincuntur argumentis, ut Catholica fides ipsis apparet evidenter credibilis, credibiliorque suâ, non possint, in sensu composito, cordetenus assentiri opposito errori, sed tantum ex superbia, passione, temporalivè præjudicio oretenus in eo persistere, ad modum quo hæretici prædicantes frequenter oretenus prædicant contra agnitam veritatem, tamen cordetenus non credant erroribus, quos prædicant. Quia impossibile est mente credere ut certum, id cujus contrarium cognoscitur esse evidenter credibilis verisimiliusque. Infideles tamen cognoscere possunt evidentem fidei nostræ credibilitatem, nec ei assentiri, vel ob malitiam suam, vel ob difficultatem; eò quòd licet credibilitas fidei nostræ, evidenter cognita, obliget, non cogat tamen ad assensum.

Non sequitur etiam secundum. Quia contingit fideles, post sufficientem instructionem, fidemque susceptam tamquam evidenter credibilem, paulatim amittere pium erga illam affectum, temporalique præjudicio, vel car-

nis concupiscentiâ, vel superbiâ, vel passione sic excæcari, ut pietatis exercitia fastidiant, Dei servos irideant, necessitudinem hæreticorum affectent, eorum libros attentè legant, conciones frequentent, argumenta fidei contraria considerent, eorum solutiones à Catholicis adhiberi solitas, ipsaque Catholicorum argumenta considerare negligant, eorundem libros, conciones, colloquia declinent. Unde fit ut fidei nostræ mysteria sensim desinant ipsis apparere evidenter credibilia, de iisque primum dubitare incipiant, deinde credere desinant, quæ antè credebant, tandemque dictis præjudiciis ac passionibus excæcati, oppositis erroribus pertinaciter adhæreant.

693 Nec tertium sequitur. Cum enim seipsum impedire quis possit à suscipienda fide, eamque susceptam abjicere in sensu diviso, supra exposito, & iste sensus sit in potestate hominis, fides libera est, tam quoad speciem, quam quoad exercitium. Licet hæc non dicat S. Thomas loco citato: in tantum enim dicit scientiam esse liberam quoad usum, non quoad assensum, in quantum habitu scientiæ utimur dum volumus, estque sic in potestate voluntatis applicare intellectum ad considerationem rei scitæ, ut post considerationem cohiberi nequeat assensus ipsius, quia (post considerationem) res scita apparet evidenter vera, ideòque necessitat ad sui assensum. Fides verò libera est quoad usum (quia habitu fidei pariter utimur, quando volumus) & quoad assensum: quia sic liberum est voluntati applicare intellectum ad consideranda motiva credibilitatis illius, ut, post considerationem, liberum sit assentire mysteriis fidei, vel non assentire: quia mysteria illa, licet evidenter credibilia, non sunt evidenter vera, sed obscura; ideòque, ut supra dixi, obligant, sed non necessitant ad sui assensum.

694 Nec sequitur quartum: quia iudicium temerarium non est iudicium conceptum ex levibus indiciis, cognitis ut levibus, sed ex passione iræ, odii, vel invidiæ, vel ex prava animi dispositione à iudicante apprehensis ut gravibus, & valde verisimilibus, cum posset & deberet eorum levitatem cognoscere, de factoque cognosceret, si, sepositâ passione, pravæque animi dispositione, absque ulla præcipitatione illa consideraret. Hinc enim oriri temeritatem iudicii docet S. Thomas 2. 2. q. 60. a. 3. ubi duas assignat causas, cur ex levibus indiciis sinistrè de proximo iudicemus; *Uno modo* (inquit) *contingit ex hoc quòd aliquis ex seipso malus est, & ex hoc ipso, quasi conscientius sua malitia, faciliter de aliis malum opinatur, secundum illud Eccl. „ In via stultus ambulans, cum ipse sit insipiens, omnes stultos æstimat. „ Alio modo provenit ex hoc quòd aliquis malè afficitur ad alterum. Cum enim aliquis contemnit, vel odit aliquem, aut irascitur, vel invidet ei, ex levibus signis opinatur mala de ipso. Quia unusquisque faciliter credit quòd appetit. Quando itaque ex levibus indiciis te-*

merè iudicat quis de proximo, vel unice attendit ad indicia pravè sentiendi, neglectis iis quibus moveretur ad benè iudicandum; vel si attendit ad indicia utriusque partis, indicia de malo proximi apparent ipsi fortiora indiciis de bono, ob malitiam & pravam dispositionem cordis sui, quæ fit ut non cognoscat fundamentum sui iudicii esse leve; sed videatur ipsi grave; imò gravius fundamento in contrarium. Quia tamen malitia, & voluntarius defectus debitæ considerationis, causa est cur sic ipsi videatur, iudicium ipsius temerarium est, & culpabile.

Non sequitur denique quintum. Quia licet 695 subditus obedire non possit nec debeat, in sensu composito propriæ opinionis, aliàs probabilioris, quæ iudicat actum imperatum esse peccatum. Obedire tamen potest & debet, in sensu diviso, deponendo propriam istam opinionem, & submittendo iudicium suum iudicio Superioris, iudicantis actum imperatum esse licitum. Quòd enim subditus debeat opinionem suam deponere, tamque iudicium suum quam voluntatem submittere iudicio & voluntati Superioris, in omnibus, quæ manifestè mala non sunt, communis est doctrina Sanctorum. Et ratio est, quia hoc ipso quòd res per Superiorem præcepta non est manifestè mala, autoritas Superioris, vice Dei præcipientis, obedientiæque bonum, prevalere debet omnibus rationibus, solum probabilibus in contrarium, nisi morale sit periculum violandæ legis æternæ.

CAPUT LVII.

Quarta ratio assertionis nostræ est, quia in electione opinionis minus probabilis de licito, contra agnitam opinionem probabilioris de illicito, non est nisi prudentia carnis, quæ est inimica Dei.

696 **P**ROBATUR 1°. quia intellectus ex imperio voluntatis prudenter assentiri non potest opinioni minus probabilis de licito, cognitæ ut tali, relicta probabiliori de illicito, ut constat ex dictis capite 55. ubi ostendimus id ne physicè quidem fieri posse; & ut physicè ex imperio voluntatis fieri posset, hoc imperium prudens non esset, nisi prudentiâ carnis. Neque enim voluntas assensum opinionis minus probabilis de licito imperare potest ex sincero amore veritatis (cum sincerè non amet veritatem, qui eam non quærit quantum in se est, nec eam quærat, quantum in se est, qui eligit quod sibi magis videtur falsum, relicto eo quod sibi videtur magis verum; nec eligit medium ex sincero amore finis, qui eligit medium, quod cognoscit magis contrarium, quam conveniens fini, magisque impeditivum quam promotivum consecutionis illius) assensum ergo illum solum imperare potest ex amore sui, ut impunè faciat quod facere vult. Quia ad quid imperaret assensum opinionis minus pro-